

„Valóságkereső” diákok Nagyszerű vállalkozás

Hercegszántón

Tíznapos ott-tartózkodás után nemrégiben hazautazott az a huszonhét tagú budapesti diákcsoport, melynek tagjai érdekes formájú választották a nyári táborozásnak: saját költségükön utaztak a határmenti faluba, hogy megismerkedjenek lakóival, beleszótlanjanak a paraszti munkába, tanulmányozzák a falu kulturális életét, a nemzetiségek helyzetét, hagyományait, szokásait.

Honnan jöttek, mit akarnak, miért teszik? — hangzott el többek részéről. Magam is kíváncsi voltam a furcsa szándékú, láthatóan igen lelkes gárdára. Táborhelyükön, a kényelmes szállást és étkezést biztosító hétközi otthonban kerestem fel vezetőjüket, a mindig mosolygós Márta „néni”. Küllő Miklósné tanárnő, a budapesti Radnóti Gimnázium pártszervezetének titkára, a közéleti ember gyakorlatosságával, készséggel mutatva be övét és munkáját.

— Iskolánkban öt éve alakult meg a „Szociográfiai tábor”, s a gimnazistákból, nálunk érettségizett főiskolásokból álló 25–30 tagú csoport nyaranta arra fordítja megkértezt forrásait, hogy tanulmányozza egy-egy falu életét. Az előző években Zala, Borsod, Szabolcs és Bács megyében folytattunk hasonló jellegű tanulmányokat.

— A „terep” megválasztása tudatos, vagy ösztönös? Hogy esett a választás ezúttal éppen Hercegszántóra?

— Általánosítható képet szeretnénk nyerni a mai faluról, s ezért — az öszszefüggés kedvéért is — különböző tájak, országok egy-egy jellegzetes települését kerestük fel. Jelenlegi kutatási területünk a fentieknek némileg ellentmondóan — szinte véletlenül került a címjegyzékbe. A múlt évi Ki mit tud-on látuk és megcsodáltuk a hercegszántói délszláv táncgyűttes remek produkcióját, s felkeltette érdeklődésünket e határmenti, nemzetiségek lakta község. A helyi vezetőktől biztatást, kellő támogatást kaptunk, s most itt vagyunk. Vélén Marin, az

otthon igazgatója teremtette meg részünkre a kényelmes szállást és ellátást.

— Kérem, foglalja össze ez „újkori” falujárás célját, mondjon el valamit a csoport munkamódszeréről.

— Nem tudományos igényű kutatómunkát végzünk, nem vagyunk szociológusok. Az új iránt fogékony pesti fiataloknak a magyar valóság, a szocialista falu mai élete iránti érdeklődése ez.

Szó szerint jegyeztem fel a fiatal tanárnő alábbi — pedagógusaink számára is tanulságos — mondatát: „Addig kell gyermekeinkkel — akik közül többen bizonyára majd falun is fognak dolgozni — megismertetni a valóságot, amíg mi, szellemi fejlődésükért, világnézeti formálásukért felelős tanárok velük vagyunk, mögöttük állunk! Velünk beszéljék meg, együtt bogozzuk ki a tapasztalt problémákat is.”

— Célnak továbbá —

mondotta — a jelenlegi és volt tanítványainkban a közéleti érdeklődés felkeltése, a felelősségérzet elmélyítése.

Figyelemre méltóak a tényleges munkáról, a feladatok, a hasznosítás módjairól elmondottak is:

— Egy-egy tapasztaltabb fiú vagy leány vezetésével öt brigád kereste fel a termelőszövetkezetek vezetőit, járta a falut, kopogtatott be magyar, sokác, bunyevác, szerb családokhoz. A község vezetői fogadtak, s hasznos útmutatással láttak el bennünket. Naponta értékeltük a tapasztaltakat, hagytuk vitatkozni a gyerekeket egy-egy fontosabb benyomásról, érdekes megfigyelésről. Fokozott érdeklődést tanúsítottunk a falu sokác és bunyevác lakóinak hagyományai, alig ismert, szerintünk nagyon értékes népművészete iránt.

— Otthon aztán közös munkával értékelő dolgozatot készítettünk, s azt megküldjük a község párt- és állami vezetőinek. A tanév elején KISZ-klub keretében ismertetjük iskolánk érdeklődő tanulóival is tapasztalatainkat.

Szinte magától jött a következő kérdés:

— Mindezt — hogy valószínűleg pesti gyerekek családokat, a nyári munká-

ban elmerült vezetőket keresnek fel — hogyan fogadták az érdekeltek?

— Mindenütt szívesen láttak bennünket. Rendkívül nyitlak és őszinték az itteni emberek. Több családdhoz ismételt meghívottak bennünket, szövédek meleg barátságok is. Megmutatták lakásukat, régi ruháikat, szép szöttéseiket, több helyen asztalt is terítették.

S amit aztán a falu lakóitól tudtam meg: Az első napok — hogy az emberekkel kapcsolatot teremtsenek, megnyerjék bizalmukat — munkával töltötték. Morzsoltak kukoricát a szövetkezetben, almát szedtek, gyomot irtottak a burgonyatáblán. Egy egyedülálló, éppen beteg néni megkapta a kukoricáját, este a tsz párttitkárának segítettek a barackbefőzésben. S közben énekeltek, sokat és értelmesen beszélgettek, kérdőzködtek.

A történethez tartozik, hogy a neves filmrendező, Mátrai György a televízió kamerájával és tizenkét munkatársával a nyomukba szegődött, mert, mint indokolta ideutazását: „... egy képtelen és abszurd szituáció tanúi vagyunk: serdülő pesti lányok és fiúk bemennek soha nem látott, névről sem ismert emberekhez, s megkérdezik, mit olvasnak, hogyan élnek, mi a véleményük a világ dolgairól és a többi... Érthető, hogy ez film- és magnószalagra kívánkozik.” Az is természetes, hogy elutazásuk perciben a szokottnál több volt a kísérő, sűrűbb volt az ölelés: pesti és falusi emberek lettek pár nap alatt barátok.

Jómagam pedig, aki többször levettem velük, újból elolvastam Gyurkó László sokat vitatott írását a hitvallásról. S odaírtam szelvényben: „A tizenévesek között is vannak lelkes, önzetlen munkások, a szebbé, a jobbért érdeklődéssel dolgozó „hívó emberek.” Szakács Gyula

A terület áttekintésének lehetősége

Egy új sorozat első kötete: A Dél-Alföld Atlasza

Korszerű, mert az összefüggésekre figyelmet fordító, s egyben térbeli és időbeli távlatokkal is számoló helyes tervezés a valóság minél pontosabb felméréséhez egyre több sajátos segédeszközt igényel, az elektronikus számológépektől a nagy formátumú térképekig, atlaszokig. Két esztendője, 1967-ben jelent meg Magyarország Nemzeti Atlasza, mely szakkörökben megérdemelt figyelmet és elismerést keltett, néhány hónapja pedig — egy nagyszerű vállalkozás első eredményeként — a Magyarország Regionális Atlaszai első, a Dél-Alföldet átfogó kötete.

A dr. Radó Sándor Kosuth-díjas egyetemi tanár vezette alkotói közösség, igazodva a kialakult tervezési körzetekhez, az ország hat ilyen tájegységének egyik tagjáról, a Bács-Kiskun, Békés és Csongrád megyét átfogó Dél-Alföldről készítette el nagy formátumú, 124 oldalon mintegy 160 térképet tartalmazó atlaszát.

Nem túlzás azt állítani: hazánkban hasonló tematikájú, szemléletben és kiállításában egyaránt hasonló igényességű munka e műfajban még nem látott napvilágot; ez egyrészt az alkotókat, másrészt a vállalkozás gazdáját, a Kartográfiai Vállalatot dicséri. Miért jogos e megállapítás? Azért, mert máskülönben nehezen, vagy már alig áttekinthető adatokat, jellemzőket csoportosítottak egy-egy térképtáblára, lehetővé téve a szemlélő gyors eligazodását, s annak a rendkívül fontos követelménynek a teljesülését, hogy a térképek elősegítsék a valóság áttekintését, a teljes kép kialakulását egy-egy témakörrel.

Nehéz ízelítőt adni abból, mi mindent dolgoztak fel az alkotók. Nem kerülte el a figyelmüket a tervezési körzet egyetlen, valamennyire is fontos jellemzője, fő vonása sem. Így — a többi között — a térkép világos nyelven ismerteti a Dél-Al-

föld elhelyezkedését, államigazgatási szerkezetét, a földtani képződmények, a hévizek eloszlását, a nap-sugárzás változó erejét, területrezenként, a talajvízforgalmat, a belvízvezető csatornahálózat elhelyezkedését, a talajjavítás lehetőségeit. De igen szemléletes térképek ábrázolják a népességeloszlást, az egy ipari, mezőgazdasági keresőre jutó eltartottak számát, a mezőgazdasági művelési állat, a szőlőterületet, az állatállományt, az iparfejlesztést, a szállítási útvonalakat, az iskolahálózatot, a lakáshelyzetet, a víz- és csatornarendszert is, s mindezt községekig terjedő részletességgel.

A kiragadott, s éppen ezért esetleges példák is érzékeltetik, hogy az alkotói közösség alapos munkát végzett. Egy-egy oldal vizuálisan, sajátos képernyőként vetíti a szemlélő — az államigazgatási ember, a távlati tervező, a szállítási útvonalak helyes megválasztását latolgató természetvédelmi vezető, a népművelő elé azokat az adatokat és jellemzőket, melyek tükrözik a jelent, de egyben lehetőséget adnak a holnap és a holnapután átgondolható, ésszerűbb formálásához is. Ebben van a regionális atlasz jelentősége. Abban, hogy újszerű, összefüggéseket keltő, minden tényezőt számba vevő szemléletet, fel fogat sugall, s ezzel — kétségtelenül — a tervezés nagyobb eredményességét, mondhatni optimalitását szolgálja.

Ami pedig külön kiemelendő: az atlasz készítői sok témát dinamikus, több időpontban megtehető helyzetben ábrázolnak, azaz lehetővé teszik a folyamat felismerését, a fejlődési rend pontos ismeretét, jövőbeni tendenciáinak világos megajzolását és ezzel egyben a további tervek biztonságosabb megalapozását.

Az ország hat tervezési körzetre oszlik — talán

nem érdektelen a felsorolás: Dél-Alföld, Délkelet-Dunántúl, Észak-Alföld, Észak-Iparvidék, Északnyugati-Dunántúl, Központi Iparvidék — tehát további öt atlasz a mostanival együtt az ország teljes, részletes képét, gazdasági, ipari, kommunális szerkezetét állítja majd elé. Remélhetőleg ez majd nem hosszú éveket jelent, hiszen a mostani első kötet sikere, s érdemessége sürgeti a mielőbbi folytatást, a második és a további regionális atlaszok megjelenését.

(m)

A bátorság nem elegendő a jogosítványhoz

Angliában nagy vitákat keltett Doris Smith háromgyermekes családja motorosképpárvezetői jogosítványának ügye. A fiatalasszonyt Marjorie Dare (Merész Marjorie) művésznévén fél Európa vidámparkjainak közönsége jól ismeri: a híres halálkatonai mutatvánnyal lép fel, vagyis motorosképpárján körbe száguldozik a katlan függőleges belső falán. A bator motorosnő azonban közúton még robogót sem vezethet, mivel már éppen tizenhátszor buktatták meg a motorvezetői vizsgán. Az artistanő jogosítványának ügyével még a parlament is foglalkozott. Egy konzervatív képviselő szerint „valami hiba” lehet a járművezetői jogosítványok kiadásának szabályzatában. A kormány szóvivője azt felelte, hogy Smithné asszony kétségkívül kivételes tehetségű motoros-akrobata, de a „közút nem halálkatonai”, és a szakértők szerint nehezebb egy jármű kormányánál helytállni a közúti forgalomban, mint a halálkatonában, hol Marjorie olyan merészen és ügyesen mutatja be számait.

Üres a színpad Kalocsán

Festői park közepén, dúslombú fáktól övezetten 1100 nézőt befogadó szabadtéri színpad. Hasonló lehetőség nincs még egy a megyében. Természetes hát, hogy Kalocsára érkezvén a kulturális ügyek riportere, azonnal az Érsek-kert szabadtéri színpadának programjáról érdeklődjék, annál is inkább, mivel a nyár nem nagyon kedvez témával munkájának.

Nem kis megdöbbenéssel vettük tudomásul, hogy a kalocsai szabadtéri színpad nyári műsora úgyszólván a nullával egyenlő. Volt egy zajos lelkesedéssel kísért Omega-koncert, aztán — mintha elváltak volna. Illetve nem egészen, hiszen a II. Duna menti folklor fesztivál legfontosabb eseményei itt valósulnak majd meg, amint nagy örvéndéssel előre jeleztük már többször is.

Hanem ezzel vére. Nem

kevés ez túlságosan a kulturális hagyományokban bővelkedő városnak? A kulturális élet pezsgésére hivatott szervek hivatkoznak ugyan holmi szóban kötött szerződések be nem tartására, de ez nem lehet magyarázat. Olyan tárgyi feltételeket, amilyeneket a kalocsai szabadtéri színpad biztosít, vétek egész nyárra kihasználatlanul hagyni. A színpadot nem kis költséggel tavaly újították fel, bizonyára azzal a szándékkal, hogy a szórakoztatás és a szellemi élet fontos fóruma lesz a nyárra.

Mi valósult meg ebből? Az Érsek-kert színpadán csupán a gondtalan sétálók léphetnek fel, ha úgy tartja kedvük, ami hangulatos ugyan, de mégsem ez lenne a rendeltetése. Még idejében szólunk, hogy a jövő nyáron ötletesebben kell szervezni a programot.

Sz. J.

8.

A koszos vaságyról, fejfel a betonpadló felé idősebb ember lögött. Alsóteste az ágyon, homloka könyökben behajolt alsókarjára zuhanatlan lögött, mintha még végső kétségbeeséssel a betonról vissza akarná nyomni magát az ágyra. Sátor felkattintotta a villanyt. „A fűtő” kiáltott fel rémülten az üzletvezető.

— Megfojtották, meghozták fonott dróthurokkal — állapította meg Sátor, miközben alaposan szemügyre vette az áldozatot. „Odaát mostanában ez a divatos gengsztermódszer” — jegyezte meg Csupati. Kántor ezt alatt az öltözészekrény ajtajával bibelődött.

Sarló alakú körme beleakadt a szekrényajtó kis-és elláló alsó szélébe és a kutya erős rántására recs-

csenve pattant fel a zár. Csupati a zajra odanézett: „Mit csinálsz?” lépett Kántor mögé. A kutya a szekrény alsó rekeszéből kisujjni vastag sodrott huzalt rángatott elő. „Főnök” — szölt Csupati — „a hurok”.

Sátor gyorsan intézkedett. Utasította a hadnagyot, hivassa ki a rendőrvost és a bűnügyi technikust. Csupati azt kérdezte: Tovább tudtok menni? — Kántor, mint a jó kopó, újra nyomon volt, s csak gazdája jelzését várta. Az intésre azonnal indult. Végighaladt a hosszú alsági folyosón. A liftakna mellett, a fölépcsőház alján néhány ellenőrző szimatot tartott, majd felfelé vezette a csoportot. Ahogy a földszinti hallba értek, Csupati futó pillantást vetett a portáskarám mögött a különböző papí-

rokkal buzgólkodó hotelienre. Kántor odaszagolt a karrámhoz. Halkan morgolódt, de azután mégis visszafordult és a fölépcső kopott, bordó szőnyeggel borított járókáján indult felfelé. Csupati agyán csupán átsuhant a gondolat, milyen sápadt is a vörös hajú portás.

Az első emeleten először balra fordult a kutya, ám néhány lépcső után visszavert. A kereszfolyosó végén, a világító udvarra néző hátsó traktust célozta meg, és a sikátorszerű, gyéren világított hosszú folyosó távoli sarkából nyíló ajtó előtt váratlanul megállt. „Itt ki lakik?” Kérdezte fojtottan az üzletvezetőtől Sátor. A kopasz, kövér ember zsebkendőjével törölgette izzadó homlokát. „A di- zözünk” — és a választ inkább sóhajtott, mint mondta.

— Kopogtass — utasította Csupati a főhadnagy. A második koppanásra sem érkezett bentről válasz. „Kérem, azt hiszem a művész- nő lent lesz a bárban” — kockáztatta meg megjegyzését az üzletvezető. „Nem baj... Nyiss be!” Es Csupati lenyomta a kilincset.

Az ajtó nyikorogva engedett. Az elfüggönyözött ablakon halványan szűrődött be a szobába az utcai lámpa fénye. Sátor felkattintotta a villanyt. „Az ördögbe!” hőkölt egy féllépést hátra. „Mi van itt?” fordult az üzletvezetőhöz, aki hamuszürkévált arcal az ajtófélfának tántorgott: „Maca” — nyögte.

— Kísérje le az urat az irodába — mondta egyik beosztottjának Sátor, és a másikat az alagsorban dolgozó rendőrorvosért küldte.

„Oda a szállodánk jó híre” — motyogta az üzletvezető és mint a részeg, imbolyogva botorkált ki a rendőr előtt a szobából. Az ágyon hanyatt fekvő, félig levetkőzött nő nyakán tépett szárú masniként lógott négy nylonharisnya szára. A nő mennyeztetet bámuló üvegmezev szemében még benne ült a megdermedt rémület. Dulakodási nyom sehol. Ahogy Sátor véletlenül megmozdította a paplant, a halott feje oldalát bilent. „Bivalyerős lehetett a tettes” — állapította meg Csupati. „A nő úgy látszik nem védekezett, míg a gyilkos nyakára hurkolta a harsnisnyát...”

(Folytatjuk.)